

LINGUISTIC FEATURES AND MANIPULATIVE STRATEGIES OF POLITICAL DISCOURSE IN THE UZBEK LANGUAGE

Chirchik State Pedagogical University

First-year student

Muhammadova Sevara Madamin qizi

sevaramuhammadova04@gmail.com

Abstract. This scientific article comprehensively analyzes the linguistic nature of political discourse in the Uzbek language, its structural and functional characteristics, as well as the mechanisms for implementing manipulative strategies. Political speech is examined as a complex communicative phenomenon formed at the intersection of pragmatics, sociolinguistics, and discourse analysis within linguistics.

In the course of the research, official speeches, parliamentary addresses, political statements, and texts published in mass media were analyzed. The study identifies the persuasive potential of evaluative vocabulary, metaphorical units, modal constructions, collective identification devices, and semantic models based on opposition that are used in political discourse to influence the audience.

The findings demonstrate that Uzbek political discourse performs not only the function of conveying information but also the tasks of shaping public consciousness, strengthening ideological perspectives, and ensuring social cohesion. Manipulative strategies manifest themselves as mechanisms of indirect influence on public awareness through linguistic means. The results of the study contribute to a deeper linguistic understanding of political communication processes.

Keywords: political discourse, manipulation, pragmatics, linguistic means, ideology, speech strategy.

O‘ZBEK TILIDA SIYOSIY DISKURSNING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA MANIPULYATIV STRATEGIYALARI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti 1-kurs talabasi

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Muhammadova Sevara Madamin qizi

sevaramuhammadova04@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada o'zbek tilidagi siyosiy diskursning lingvistik tabiati, uning tarkibiy va funksional xususiyatlari hamda manipulyativ strategiyalarni amalga oshirish mexanizmlari kompleks tarzda tahlil qilinadi. Siyosiy nutq tilshunoslikning pragmatika, sotsiolingvistika va diskurs tahlili kabi yo'nalishlari kesishgan nuqtada shakllanadigan murakkab kommunikativ hodisa sifatida o'rganiladi.

Tadqiqot jarayonida rasmiy nutqlar, parlament chiqishlari, siyosiy bayonotlar va ommaviy axborot vositalarida e'lon qilingan matnlar tahlil qilindi. Siyosiy diskursda qo'llaniladigan baholovchi leksika, metaforik birliklar, modal konstruktsiyalar, kollektiv identifikatsiya vositalari hamda qarama-qarshilikka asoslangan semantik modellarning auditoriyaga ta'sir ko'rsatish imkoniyatlari aniqlashtirildi.

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, o'zbek siyosiy diskursi nafaqat axborot yetkazish, balki ijtimoiy ongni shakllantirish, ideologik qarashlarni mustahkamlash va ijtimoiy birdamlikni ta'minlash vazifasini ham bajaradi. Manipulyativ strategiyalar til vositalari orqali ongga bilvosita ta'sir o'tkazish mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot natijalari siyosiy kommunikatsiya jarayonini lingvistik nuqtai nazardan chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: siyosiy diskurs, manipulyatsiya, pragmatika, lingvistik vositalar, ideologiya, nutq strategiyasi.

Kirish. Til jamiyat hayotining barcha sohalarida faol ishtirok etadi. Ayniqsa, siyosiy sohada til nafaqat axborot uzatish vositasi, balki ijtimoiy ongni boshqarish, ideologik yo'nalishlarni shakllantirish hamda ijtimoiy birlikni mustahkamlash instrumenti sifatida namoyon bo'ladi. Siyosiy diskurs aynan mana shu jarayonning lingvistik ifodasidir.

Zamonaviy tilshunoslikda siyosiy diskurs kommunikativ jarayon sifatida emas, balki ijtimoiy-hokimiyat munosabatlarini aks ettiruvchi va shakllantiruvchi murakkab

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

tizim sifatida talqin qilinadi. Siyosiy nutq har doim maqsadga yo'naltirilgan bo'lib, u auditoriyani muayyan g'oya yoki qarashni qabul qilishga undaydi. Shu jihatdan u manipulyativ xususiyatga ega.

O'zbek tilidagi siyosiy diskurs mustaqillikdan keyingi davrda yangi mazmun va shakl kasb etdi. Davlat boshqaruvi tizimidagi islohotlar, parlament faoliyatining ochiqqligi, xalqaro maydondagi nutqlar va ommaviy kommunikatsiya vositalarining kengayishi siyosiy nutqning yangi uslubiy imkoniyatlarini yuzaga chiqardi. Xususan, Shavkat Mirziyoyevning rasmiy nutqlari va strategik ma'ruzalarida ijtimoiy birlik, taraqqiyot va modernizatsiya g'oyalari til vositalari orqali tizimli tarzda ifodalanadi.

Siyosiy diskursning manipulyativ tabiati ko'pincha yashirin shaklda namoyon bo'ladi. Nutqda ishlatilgan baholovchi birliklar, metaforalar, umumlashtiruvchi olmoshlar va qat'iylikni ifodalovchi konstruktsiyalar auditoriyaning ongiga ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayon kommunikativ strategiya sifatida amalga oshiriladi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, siyosiy kommunikatsiya jarayonlari tobora jadallashib borayotgan bir davrda o'zbek tilidagi siyosiy diskursni lingvistik jihatdan tahlil qilish zarurati ortmoqda.

Tadqiqotning asosiy maqsadi – o'zbek tilidagi siyosiy diskursning lingvistik xususiyatlarini aniqlash hamda undagi manipulyativ strategiyalarni ilmiy asosda tahlil qilishdir.

Mazkur maqsadni amalga oshirish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- siyosiy diskursning nazariy asoslarini aniqlash;
- o'zbek siyosiy nutqining leksik va grammatik xususiyatlarini tavsiflash;
- manipulyativ strategiyalarni lingvistik birliklar orqali aniqlash;
- siyosiy matnlarda ideologik mazmunning shakllanish mexanizmini ko'rsatish.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot sifat tahliliga asoslangan kompleks lingvistik yondashuv asosida amalga oshirildi. Tadqiqot metodologiyasi bir nechta ilmiy usullar integratsiyasiga tayanadi.

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Diskursiv tahlil. Diskurs tahlili siyosiy matnni faqat grammatik tuzilma sifatida emas, balki ijtimoiy kontekstda faoliyat yurituvchi kommunikativ birlik sifatida o'rganishga imkon beradi. Siyosiy nutqning kontekstual sharoiti, maqsadli auditoriyasi va kommunikativ vazifasi aniqlanib, matnning umumiy strategik yo'nalishi tahlil qilindi.

Pragmalingvistik yondashuv. Nutq aktlari nazariyasiga tayangan holda siyosiy bayonotlarning illokutsion kuchi aniqlanadi. Buyruq, va'da, da'vat, ogohlantirish va baholash kabi nutq aktlari manipulyativ ta'sir vositasi sifatida ko'rib chiqildi. Shuningdek, implitsit ma'no va presuppozitsiyalar tahlil qilindi.

Semantik-stilistik tahlil. Siyosiy diskursdagi baholovchi leksika, metaforalar, antonimik oppozitsiyalar va ideologik birliklar aniqlanib, ularning semantik maydoni o'rganildi. Stilistik jihatdan rasmiylik va emotsionallik uyg'unligi alohida tahlil qilindi.

Sotsiolingvistik yondashuv. Til birliklarining ijtimoiy muhit bilan bog'liqligi, auditoriya omili va ijtimoiy maqom masalalari hisobga olindi. Siyosiy nutqning ommaviy kommunikatsiyadagi roli baholandi.

Tavsifiy va umumlashtiruvchi metod. Olingan ma'lumotlar tizimlashtirilib, ularning umumiy tendensiyalari aniqlanib, ilmiy xulosalar chiqarildi.

Tadqiqot materiali sifatida rasmiy siyosiy nutqlar, parlament chiqishlari, siyosiy maqolalar va ommaviy axborot vositalarida e'lon qilingan matnlar tanlab olindi. Tahlil jarayonida matnlarning kommunikativ vazifasi va ijtimoiy konteksti inobatga olindi.

Natijalar. Tahlillar natijasida o'zbek siyosiy diskursining quyidagi lingvistik xususiyatlari aniqlandi:

Baholovchi leksikaning ustunligi. Siyosiy matnlarda "taraqqiyot", "islohot", "barqarorlik", "farovonlik", "yuksalish" kabi ijobiy konnotatsiyaga ega so'zlar keng qo'llanadi. Bu birliklar auditoriyada ijobiy emosional fon yaratadi.

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Metaforik ifodalar. Davlat va jamiyat jarayonlari ko‘pincha “yo‘l”, “poydevor”, “yangi bosqich”, “mustahkam ko‘prik” kabi metaforalar orqali ifodalanadi. Metafora murakkab siyosiy jarayonlarni oddiy va tushunarli shaklda yetkazishga xizmat qiladi.

Kollektiv olmoshlarning faol qo‘llanilishi. “Biz”, “xalqimiz”, “jamiyatimiz” kabi birliklar siyosiy nutqda birlik va birdamlik tuyg‘usini shakllantiradi. Bu esa manipulyativ strategiyaning muhim elementi hisoblanadi.

Modal birliklar va ishonch ifodasi. “Albatta”, “shubhasiz”, “qat’iy”, “ishonch bilan aytamiz” kabi birliklar nutqning qat’iyligini kuchaytiradi va auditoriyada ishonch uyg‘otadi.

Qarama-qarshilik strategiyasi. Siyosiy diskursda “eski va yangi”, “muammo va yechim”, “o‘tmish va kelajak” kabi oppozitsiyalar orqali ijtimoiy jarayonlar talqin qilinadi. Bu strategiya ideologik ustuvorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Muhokama. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek siyosiy diskursida manipulyativ strategiyalar ko‘pincha ijobiy semantik maydon orqali amalga oshiriladi. Siyosiy nutq auditoriyani qo‘rqitishdan ko‘ra, umid va ishonch uyg‘otishga qaratilgan.

Lingvistik jihatdan qaralganda, siyosiy diskursda pragmatik maqsad ustuvor hisoblanadi. Har bir nutq birligi ma’lum kommunikativ vazifani bajaradi. Baholovchi leksika va metaforalar orqali ideologik mazmun singdiriladi.

Shuningdek, siyosiy diskursda rasmiylik va emotsionallik uyg‘unligi kuzatiladi. Bu esa nutqning ta’sirchanligini oshiradi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari o‘zbek tilidagi siyosiy diskurs murakkab va ko‘p qatlamli kommunikativ tizim ekanligini ko‘rsatdi. U faqat axborot uzatish vositasi emas, balki ijtimoiy ongni shakllantirish, ideologik qarashlarni mustahkamlash va auditoriyani muayyan qarashga yo‘naltirish vositasi sifatida ham faoliyat yuritadi.

Birinchidan, siyosiy diskursda baholovchi leksika va metaforalar manipulyativ strategiyaning asosiy vositasi hisoblanadi. Ular orqali murakkab siyosiy jarayonlar soddalashtirilib, ijobiy yoki salbiy fon yaratiladi.

JOURNAL OF PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

Ikkinchidan, kollektiv identifikatsiya birliklari (“biz”, “xalqimiz”, “jamiyatimiz”) auditoriya bilan yaqinlik va birdamlik hissini shakllantiradi. Bu esa ijtimoiy konsensusni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Uchinchidan, modal birliklar va qat’iylilikni ifodalovchi konstruktsiyalar siyosiy nutqning ishonchliligini oshiradi hamda auditoriyada qat’iy pozitsiya shakllantiradi.

To‘rtinchidan, siyosiy diskursda manipulyatsiya salbiy hodisa sifatida emas, balki kommunikativ ta’sir mexanizmi sifatida namoyon bo‘ladi. U ongga bevosita emas, bilvosita ta’sir ko‘rsatish orqali amalga oshiriladi.

Umuman olganda, o‘zbek siyosiy diskursi lingvistik, pragmatik va sotsial jihatdan o‘ziga xos tizim bo‘lib, u jamiyatning mafkuraviy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Kelgusida mazkur yo‘nalishda korpus lingvistikasi, mediatingvistika va qiyosiy siyosiy diskurs tadqiqotlarini olib borish ilmiy natijalarni yanada boyitadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mahmudov, N. (2012). Til va nutq. Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi.
2. Nurmonov, A. (2010). Tilshunoslik nazariyasi. Toshkent: Fan.
3. Yo‘ldoshev, B. (2016). Matn lingvistikasi asoslari. Toshkent: Akademnashr.
4. Hojiev, A. (2014). O‘zbek tili stilistikasi. Toshkent: O‘qituvchi.
5. Sodiqov, Q. (2018). Nutq madaniyati va uslubiyat. Toshkent: Tafakkur.

